

TBMM GENEL KURULU'NDA GÖRÜŞÜLMEMEYE BAŞLANAN “İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ” HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), TBMM Genel Kurulu'na gönderilen yasa teklifiyle ilgili süreci başından beri yakından izliyor ve kamuoyunun bilgilenebilmesi ve tartışmaların bilimsel dayanaklardan beslenmesi için çaba harcıyor. Bu süreçte öne çıkan konulara ilişkin bulguları ve değerlendirmelerimizi aşağıda sunuyoruz.

İlköğretimin dörder yıllık iki kademeye ayrılması

Yasa teklifi ilköğretimi ilköğretim ve ortaokul olarak ayırmaya devam ediyor.

Öncelikle, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından kamuoyuyla paylaşılan 222 Sayılı *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklik Sonucu Getirilen Yenilikler* adlı belgedeki bazı bilgileri açıklığa kavuşturmakta yarar vardır. Belgenin “Dünyada İlkokul yada İlköğretim Birinci Kademe Öğrenim Süresi” başlıklı EK-2/3 ve “Dünyada Eğitim Sisteminin Yapıları” başlıklı EK-4 bölümlerinde verilen bilgilerde maddi hatalar söz konusudur; burada Türkiye’de ilköğretim birinci kademe (ISCED 1) sekiz sene olarak rapor edilmiştir. **Oysa uluslararası sınıflamalara göre Türkiye’de ilköğretim birinci kademe (ISCED 1) 5 sene, ilköğretim ikinci kademe ise (ISCED 2) ise 3 senedir.**¹

Diğer bir deyişle, geçmişte MEB, uluslararası eğitim sınıflamalarına uygun biçimde, hem UNESCO’ya hem de OECD’ye Türkiye’de temel eğitimin iki kademesi bulunduğunu ve ilk kademenin 5, ikinci kademenin ise 3 sene sürdüğünü bildirmiştir. Dolayısıyla, Türkiye’nin EK-3’teki tabloda “8 yıl” başlığı altında değil “5 yıl” başlığı altında, EK-4’te ise “8+4” başlığı değil “5+3+4” başlığı altında listelenmesi gerekir.

Uluslararası kurumlar ve Türkiye İstatistik Kurumu, ISCED 1’i ulusal olarak düzenlenen temel kurumlar veya programlara giriş ve zorunlu eğitimin başlangıcı ve ISCED 2’yi zorunlu eğitimin sonu ve bazı öğretmenlerin kendi uzmanlık alanlarındaki sınıfları idare etmesi eğitim dönemi olarak tanımlar.²

Ancak Türkiye’de temel eğitimde ISCED 1 ve ISCED 2 arasında kurumsal bir ayrım olmadığı; tek bir yapı olduğunun altı çizilmelidir.³ Aslında kesintisiz eğitim ile kastedilen de ISCED 1 ve ISCED 2 arasında kurumsal bir ayrımın olmaması ve ISCED 1 ve ISCED 2’nin tek yapı içinde organize edilmesidir. **Türkiye ISCED 1 ve ISCED 2’yi tek yapı içinde organize eden tek ülke değildir: Danimarka, Finlandiya, Norveç, İsveç, İzlanda, Hırvatistan, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Macaristan, Slovakya ve Bulgaristan’da ISCED 1 ve ISCED 2 Türkiye’de olduğunu gibi bütünleşiktir.** Bu ülkelerde de ilköğretim tek yapı içinde en az 8 sene (İsveç, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Slovakya’da dokuz, Danimarka, Finlandiya, Norveç, İzlanda’da on sene) için sunulur.⁴ **Dolayısıyla, Türkiye’den başka hiçbir ülkede de sekiz yıl kesintisiz eğitim olmadığına ilişkin algı yanıltıcıdır ve eğitimin uluslararası standartlarının doğru anlaşılması ve anlatılması için ek çaba harcanması önemlidir.**

Kademelerin dörder yıllık düzenlenmesi, çocukların gelişim dönemleriyle uyumlu olmayan bir kademe sistemi yaratıyor. Boğaziçi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakülteleri’nin yasa teklifine ilişkin açıkladıkları yazılı görüşlerde ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin Alt Komisyon’a yaptığı sunumda, teklifin bu özelliğine vurgu yapıldı: Bilimsel araştırmalara göre çağ nüfusu bilimsel gelişim açısından ayrıştırıldığında, 7-11 yaş somut işlemler, 12 yaş üstü ise soyut işlemler dönemleri olarak belirlenmiştir.

¹http://stats.uis.unesco.org/_www.oecd.org/dataoecd/15/43/48580227.xls

²<http://bit.ly/GJpDsW>

³http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_TR_TR.pdf

⁴http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/tools/structure_education_systems_EN.pdf.pdf

Dördüncü sınıftaki bir çocuğun, somut işlemler döneminin tam ortasında iken ilköğretimin ikinci kademesine geçmesi, bilimsel bulgularla örtüşmemektedir.

Öğrencilerin ilköğretim ikinci kademe (ortaokulda) farklı programlara ayrıştırılması

Yasa teklifi ortaokulların bağımsız okullar olarak veya ilkokul ya da ortaöğretim kurumları ile birlikte kurulabileceğini belirtiyor. Ortaokullardaki seçmeli derslerin ortaöğretimi (liseyi) destekleyecek biçimde oluşturulacağı, öğrencilerin MEB tarafından belirlenecek farklı programları takip edebileceği ifade ediliyor.

Tablo 1: 10 ve 15 yaşında öğrenme başarıları arasında eşitsizlik düzeylerine göre araştırma kapsamındaki ülkelerin sıralaması⁵

	10 yaşta öğrenme başarıları arasında eşitsizlik	15 yaşta öğrenme başarıları arasında eşitsizlik
1	Yeni Zelanda	Almanya
2	TÜRKİYE	Yeni Zelanda
3	ABD	Yunanistan
4	Norveç	Norveç
5	İzlanda	ABD
6	Yunanistan	İtalya
7	Kanada	İzlanda
8	İtalya	Fransa
9	Fransa	İsveç
10	Slovakya	Çek Cum.
11	Almanya	TÜRKİYE
12	Macaristan	Slovakya
13	İsveç	Rusya
14	Rusya	Macaristan
15	Çek Cum.	Letonya
16	Hong Kong	Kanada
17	Letonya	Hong Kong
18	Hollanda	Hollanda

Sayırsız uluslararası çalışma öğrencileri temel eğitimde yeteneklerine göre farklı okullara yönlendirmenin eşitsizliği yükselttiğini belgeliyor. **Türkiye’de kesintisiz zorunlu eğitim sayesinde öğrenciler aynı mekanı ve öğretim programını ayrıştırılmadan paylaşabiliyorlar ve bu uygulama, eşitsizlikleri azaltmakta faydalı oluyor.** Öğrencilerin erken yaşlarda farklı okullara ayrıştırılmasını 18 ülkede karşılaştırmalı inceleyen bir çalışma Türkiye’de eğitim çıktılarında eşitsizliğin 10 ve 15 yaş arasında önemli ölçüde gerilediğini ortaya koyuyor⁶ (Tablo 2). Diğer bir deyişle, 15 yaşına geldiklerinde çocuklarımız arasındaki bilgi ve beceri farkı, 10 yaşındakinden daha az. Aynı araştırma çocukları farklı okullara erken yaşta yönlendiren ülkelerde eşitsizliğin kuvvetlendiğinin özellikle altını çiziyor. **Yasa teklifi vesilesiyle sık sık gündeme gelen ve örnek olarak sunulan Almanya, öğrencilerini 10 yaşında farklı öğretim programlarına dağıtan bir ülke olarak 15 yaşında eğitim çıktılarında eşitsizlikte ilk sırada yer alıyor.**

ABD’de temel eğitimin baskın örgütlenme biçimi öğrencilerin anaokulundan sekizinci sınıfın sonuna kadar aynı çatı altında eğitim görmesidir ve öğrencilerin yüzde 60’ı bu tip okullarda eğitim görmektedir. ABD ve Kanada’da öğrencilerin ilkokul ve ortaokullara ayrıştırılmaları ve bunun doğuracağı olası sonuçlar konusunda kapsamlı bir dizi analiz bulunuyor. **Bu çalışmaların ezici çoğunluğu, öğrencilerin ilk ve ortaokullarda ayrı çatılar altında eğitim görmesinin öğrencileri hem davranışsal hem akademik olarak ciddi biçimde olumsuz etkilediğini bulgulamaktadır.** Bu çalışmaların bulguları Boğaziçi, ODTÜ ve Gazi Üniversitesi’nin dile getirdiği bilimsel görüşlerle birebir uyumludur. **Öğrencilerin erken ergenlik döneminde okul değiştirmeleri öğrencilerin davranışsal ve akademik kazanımlarına zarar verir.**⁷

⁵Eric A. Hanushek and LudgerWößmann, Does Educational Tracking Affect Performance And Inequality? Differences-in-Differences Evidence Across Countries, The Economic Journal, 116 (March), C63–C76.

⁶A.g.e.

⁷Cook, P. J., R. MacCoun, C. Muschkin, and J. Vigdor (2008) "The negative impacts of starting middle school in 6th grade," Journal of Policy Analysis and Management 27(1), 104–21

Weiss, C.C., and L. Kipnes (2006) "Re-examining middle school effects: A comparison of middle grades students in middle schools and K–8 schools," American Journal of Education 112(2), 239–72

Bedard, K., and C. Do (2005) "Are middle schools more effective? The impact of school structure on student outcomes," The Journal of Human Resources 40(3), 660–82

Schwartz, A.E., L. Stiefal, R. Rubenstein, and J. Zabel (yakında) "The path not taken: How does school organization affect eighth-grade achievement?" Educational Evaluation and Policy Analysis

Güncellenmiş Gerekçe – 26 Mart 2012

Ek olarak, ortaöğretim veya ilköğretim kurumları, ilköğretim ikinci kademe programlarına kendileri öğrenci seçecek olursa veya merkezi bir sınav sistemi ile öğrenciler test başarılarına göre ilköğretim ikinci kademe programlarına ayrıştırılırsa, eğitim çıktılarında eşitsizlik yükselir ve temel eğitimin kalitesi geriler. **Yeni düzenlemenin en büyük riski, okulların ve programların eğitim kalitesi ve sosyoekonomik açılardan ayrışmasının daha da artmasıdır.**

Buna ek olarak, temel eğitimin kesintiye uğraması özel gereksinimleri bulunan öğrencileri de olumsuz etkileme riski barındırıyor. Kaynaştırma yoluyla eğitimin okullarımızda uygulanması çabaları sonuç vermeye başladı. Temel eğitimin kesintiye uğraması ise, ilkokulu tamamlayan engelli çocukların ortaokula geçişte dezavantajlı duruma düşmesine neden olabilir. Okullar ve programlar arası olası kalite farklarının engelli çocukların eğitim yaşamına etkisi, söz konusu çocukların “daha az iddialı” ve öğrencilerden beklentisi düşük okullara ve programlara devamı biçiminde gerçekleşebilir.

Temel eğitim, çocukların, bilişsel, duygusal ve devinsel⁸ gelişimini sağlayan ve zorunlu eğitimin sonunda kendi özelliklerine ve tercihlerine bağlı olarak mesleki eğitime ya da yükseköğretime hazırlayan, akademik düzeyde genel eğitim anlamına geliyor.⁹ **Bu nedenle, seçmeli dersler ve programların temel öğretim programının bütünlüğü ve temel eğitimin hedefleri doğrultusunda nasıl tasarlanacağı önemli bir soru işaretidir.**

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklik Sonucu Getirilen Yenilikler başlıklı belge, bu konularda daha açık ve ayrıntılı bilgi içermiyor. Bu yüzden, özellikle, öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre nasıl yönlendirileceği, öğrencilerin nasıl ortaokul veya ortaokulların nasıl öğrenci seçeceği, seçilmiş derslerin öğretim programındaki ağırlığı ve oluşturulacak programlar konularında **ayrıntılı bilgilendirme gereksinimi sürüyor.**

İlköğretime başlama yaşı

İlköğretime başlama yaşına ilişkin ifade edilen değişiklik, mevcut durum ve gelecek uygulamaya ilişkin anlaşılması zor bir tablo ortaya koyuyor. Mevcut durumda alt sınır olarak tanımlanan 72 ayın, üst sınır olarak yorumlanacağı belirtiliyor.

MEB’in *222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklik Sonucu Getirilen Yenilikler* başlıklı belgesinde okula başlama yaşı ile ilgili mevcut düzenleme “Kanun metinlerinden de anlaşılacağı üzere ilkokula başlama yaşı, 5 yaşını doldurmuş 6 yaşına girmiş çocukları kapsamaktadır. Ancak uygulamada 6 yaşını doldurmuş 7 yaşına girmiş çocuklarımız ilköğretime başlamaktadırlar.” şeklinde değerlendiriliyor. Teklifte getirilen durum ise “Yapılan değişiklik ile ilköğretim çağı 6-13 olarak değiştirilmiş ve 5 yaşını doldurmuş, 6 yaşına girmiş çocuklarımızın ilköğretime başlamalarına fırsat verilmiştir.” olarak özetliyor. **Oysa İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde yapılan düzenlemeyle çocukların 72 ayı bitirdiklerinde, 7 yaşına girmiş ve 6 yaşındayken okula başlamaları güvence altına alınmıştır.** MEB’in yayımladığı belgede yer alan “uygulamada 6 yaşını doldurmuş 7 yaşına girmiş çocuklarımız ilköğretime başlamaktadırlar” ifadesinin aksine MEB’in 2008-09 verileri 6 yaşındaki bir milyonu aşkın öğrencinin ilköğretim kurumlarına kayıtlı olduğunu gösteriyor. Bu, 6 yaş çağının yaklaşık yüzde 70’ine denk geliyor (Grafik 1).

Milli Eğitim Bakanı tarafından yapılan açıklamalarda çocukların 60-72 ay aralığı içinde yani 5 yaşındayken okula başlayacağı yer alıyor; bu da eğitime başlama yaşının bir yaş geriye çekilmesi anlamına geliyor. UNESCO İstatistik Enstitüsü’nün verilerine göre, dünyadaki 204 ülkenin 126’sında, yani ülkelerin % 62’sinde, okula başlama yaşı 6’dır. Bu ülkelere Güney ve Kuzey Amerika ile Batı Avrupa ülkelerinin çoğunluğu dahildir. **İlköğretime başlama yaşı 5’e ve ilköğretimin ilk kademesi 4 seneye indirildiğinde, Türkiye dünyada böyle bir eğitim yapısına sahip ve çocuklarının ilköğretim ilk kademesi 9 yaşında tamamladığı tek ülke olacak.**¹⁰

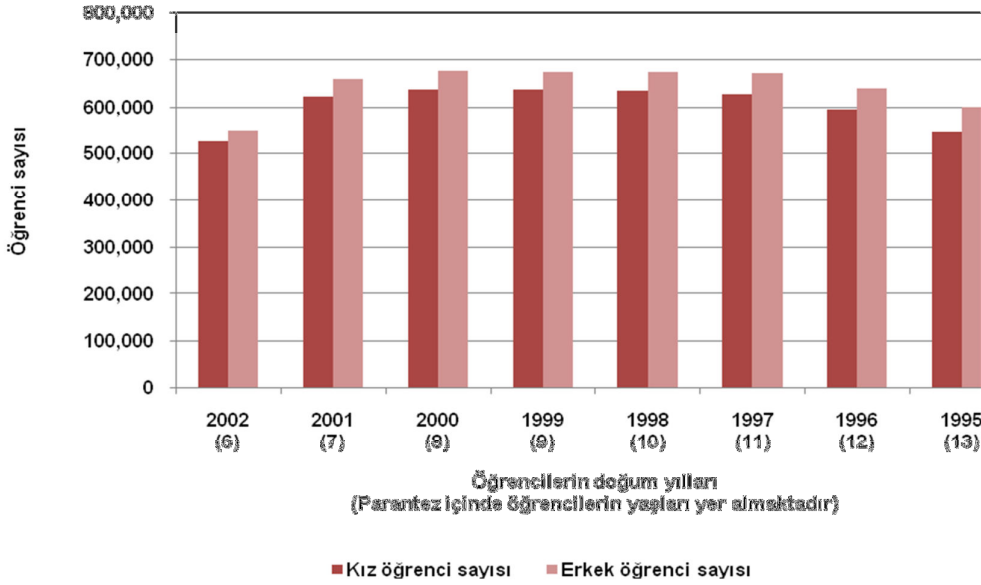
Rockoff, J., and B.B. Lockwood (2010) "Stuck in the middle: Impacts of grade configuration in public schools," *Journal of Public Economics* 94, 1051-61

⁸Devinsel gelişim: Vücudun duruşu, bir yerden başka bir yere doğru devinmesi ve elleri kullanma ile ilgili tepkilerin belli bir sıra izleyerek olgunlaşması

⁹ODTÜ Eğitim Fakültesinin Kanun Teklifi Hakkındaki görüşü, 2012.

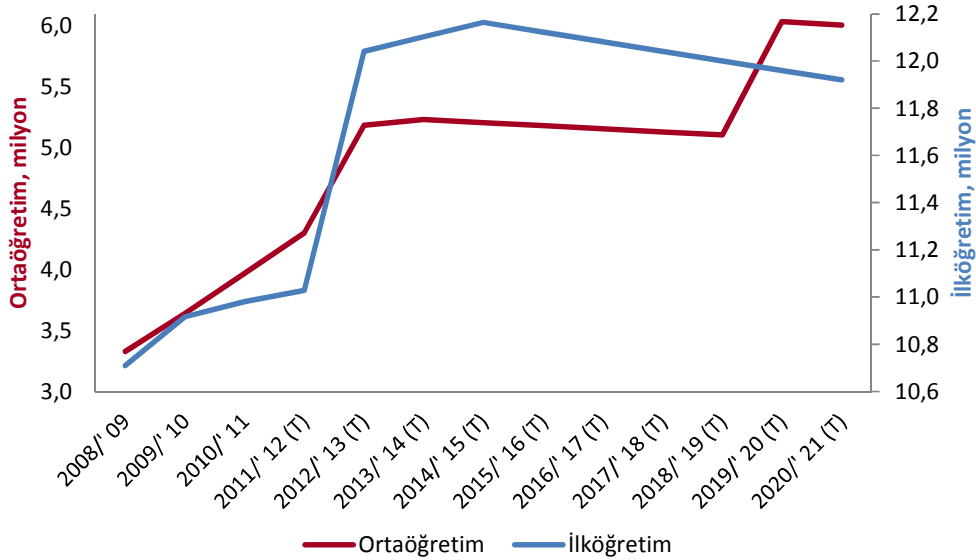
¹⁰<http://stats.uis.unesco.org/>

Grafik 1: Doğum yıllarına göre ilköğretimde kayıtlı öğrenci sayısı¹¹(2008–2009)

Ayrıca, Eylül 2012’de hem 2006’da hem de 2007’nin ilk dokuz ayında doğan çocukların okula başlamasıyla, okula başlayan çocuk sayısı 1,2 milyon yerine 2 milyon düzeyine yükselir. Bu denli yüksek sayıda öğrenci kabulü okullar, öğretmenler ve kademeler arası geçiş/sınav sistemleri üzerinde hatırı sayılır ve kalıcı bir baskı yaratabilir. Artan öğrenci sayısı nedeniyle ortaya çıkan, sistemdeki bu şişkinlik üniversite kapılarına dek sürer ve tüm çocuklarımıza istediğimiz kalitede eğitim vermemiz riske girebilir.

Grafik 2: İlk ve ortaöğretimde öğrenci sayısı projeksiyonu, 2008-09 ile 2020-21 yılları arası¹²

¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri, 2008-2009.

¹² Bu rakamlar hesaplanırken öncelikle 2010-11 öğretim yılında 1.27 milyon çocuğun 36-47 yaş aralığında olduğu MEB verilerinden tespit edildi. Bu çocukların % 75’inin 2012-13 öğretim yılında ilköğretime kayıt olacağı varsayıldı. 2010-11 rakamları projekte edilirken çocuk ölümleri hesaba katıldı; ancak % 75 varsayımı yapılırken doğumlardaki mevsimsellik dikkate alınmadı ve aylara göre yaş dağılımının değişmeyeceği ve Ekim ve sonrası aylarda doğan çocukların 2013-14 senesinde okula kaydolacağı öngörüldü. Son olarak, 2015-16 senesinden itibaren çağ nüfusundaki gerileme ile ilk ve ortaöğretimde öğrenci nüfusunun her yıl sırası ile yüzde 0.34 ve 0.48 oranında azalacağını tahmin edildi.

Okulöncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmaması

İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, okulöncesi eğitimi zorunlu ve parasız eğitim kapsamına almıyor.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklik Sonucu Getirilen Yenilikler başlıklı belgede okulöncesi eğitim konusunda izlenmesi planlanan politikayı “Okul öncesindeki politika ve stratejimiz aynı kararlılıkla devam edecek ve okul öncesinde 4 yaşta 2016 yılına kadar %100 okullaşma hedefimiz olacaktır. Kaldı ki dünyanın hiçbir ülkesinde okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamında değildir” olarak özetliyor ve gelecekte okulöncesi eğitimin zorunlu ve parasız yapılabileceğine ilişkin bir ifade içermiyor.

Öncelikle adı geçen belgedeki maddi bir hataya dikkat çekmekte yarar var; aynı belgenin ekinde Avrupa’daki eğitim sistemlerini tarif eden bölümde Avrupa’da hangi ülkelerde okulöncesi eğitimin zorunlu olduğu görülebiliyor. Avrupa’da Polonya, Lüksemburg, Macaristan, Letonya, Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi ve Bulgaristan’da okulöncesi eğitim zorunlu.¹³ İsviçre’de kantonların yarısından çoğunda okul öncesi eğitim iki sene için zorunlu.¹⁴ Arjantin, Kolombiya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Meksika, Panama, Peru, Uruguay ve Venezüella’da da okulöncesi eğitim zorunlu¹⁵. UNESCO bu ülkeleri örnek göstererek zorunlu okulöncesi eğitimin okullulaşmaya katkıda bulunacağını altını çiziyor.¹⁶ Ayrıca, Avustralya’nın Batı Avustralya eyaleti de 2013’ten itibaren zorunlu okulöncesi eğitimi uygulamaya koyuyor.¹⁷

Ayrıca kaliteli okulöncesi eğitim, sosyoekonomik eşitsizliklerin azaltılması ve öğrenme çıktılarının artırılması için çok etkili bir eğitim politikası seçeneğidir. PISA 2009’a Türkiye’den katılan 15 yaşındaki öğrenciler arasında bir yıl ya da daha az okulöncesi eğitim alanların ortalama puanı, hiç okulöncesi eğitim almayanlara göre ortalama 42 puan daha yüksek.¹⁸ Türkiye’de okulöncesi eğitim alan çocukların okula her anlamda daha hazır başladıkları için daha uzun süre okulda kaldığı, çoğunun üniversiteye gittiği ve daha yüksek statülü işlerde çalıştığı araştırmalarla saptandı.¹⁹ **Okulöncesi eğitimin maliyetleri ile yararlarını karşılaştıran bir bilimsel çalışma, okulöncesi eğitimin yararlarının maliyetinden 6-7 kat fazla olduğunu buluyor.**²⁰

Okulöncesi eğitim zorunlu ve ücretsiz eğitim kapsamında olmadığı için MEB’e bağlı anaokulları ve anasınıfları giderlerini karşılayabilmek için ailelerden 50-200 TL arasında değişen aylık ücretler alıyor. Okulöncesi eğitimin ücretli olarak devam etmesi en çok ihtiyaç duyan kitlelerin erişimini engelliyor ve toplumda fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkiliyor. Okulöncesi eğitim, zorunlu eğitim kapsamına alınmadığı sürece hizmetlerin devamlılığı güvence altına alınmıyor, eğitim politikaları ve yatırımlarında önceliklendirilmeme riski taşıyor.

Ortaöğretimin zorunlu hale gelmesi

Zorunlu eğitim süresinin uzatılması olumlu bir hedef olmakla birlikte, uygun mali kaynaklarla desteklenmeden, kalitesi iyileştirilmeden ve okullar arası kalite farkları azaltılmadan ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi, devamsızlık ve terk oranlarının artmasına neden olabilir. Okulu terkin en önemli belirleyicilerinden biri eğitim kalitesinin düşüklüğüdür.²¹ Kalitenin artırılabilmesi için alınacak önlemler, ortaöğretime ayrılan mali kaynakların artırılmasını gerektirir. Aksi halde, öğrenci sayısı arttıkça öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları artabilir ve eğitimin niteliğinde sorunlar yaşanabilir.

2009–2010 öğretim yılı verilerine göre ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranı %80,²² ortaöğretimi terk oranı ise % 8’dir.²³ Diğer bir deyişle, ortaöğretim her yıl her on öğrencisinden birini kaybediyor; pek çok öğrenci

¹³Eurydice, Key Data on Education in Europe, 2012, sayfa 28.

¹⁴The Swiss Education Server, <http://www.educa.ch/en/compulsory-education-pre-school>

¹⁵ UNESCO, Policy Brief on Early Childhood, March 2004.

¹⁶ UNESCO, Making the Case For A Year of Compulsory Pre-Primary Education For All Children

¹⁷Batı Avustralya Eğitim Bakanlığı, <http://det.wa.edu.au/schoolsandyou/detcms/navigation/pre-primary-and-year-7/?page=1&tab=Main#toc1>

¹⁸ ERG, PISA 2009 Sonuçlarına İlişkin Değerlendirme, 2011.

¹⁹ Çiğdem Kağıtçıbaşı, Diane Sunar, Sevdâ Bekman ve Zeynep Cemalcılar, Erken Müdahalenin Erişkinlikte Etkileri, 2005.

²⁰ Mehmet Kaytaç, Türkiye’de Okulöncesi Eğitimin Fayda-Maliyet Analizi, 2005.

²¹AysıtTansel, Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: individual, household and community factors, Economics of Education Review, 2002.

²²Gökçe Uysal ve Duygu Güner, İlköğretimden Ortaöğretime Geçişin Analizi, yayımlanmamış araştırma.

Güncellenmiş Gerekçe – 26 Mart 2012

işgücü piyasasına ortaöğretim derecesi olmadan ve yeterli yaşam becerileri edinmeden giriyor. Geçiş oranlarını yükseltmek ve okulu terkleri azaltmak hedef olarak belirlendiği takdirde, ortaöğretimi zorunlu yapmak yerine önceliği niteliği güçlendirmeye vermek daha verimli bir seçenek olarak ortaya çıkıyor.

Son olarak, yasa teklifi değiştirilerek mesleki eğitimin ilköğretim ikinci kademedede başlamaması yönünde bir irade gösterilmiş, mesleki eğitime başlangıç yaşı ortaöğretime ötelenerek olumlu bir adım atılmıştır. Ancak ortaöğretimde mesleki eğitimin yerine ilişkin tartışmaların sürmesi ve güvenilir verilere dayanması önemlidir. Bu doğrultuda, mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payını artırmayı gerekçelendirmek için öne sürülen, mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payının AB ülkelerinde % 60'larda olduğu bilgisinin gözden geçirilmesi gerekir; **bu oran AB-21'de % 48'dir.**²⁴

Yönetim ve finansman boyutu

1997'de kesintisiz eğitime geçilirken toplam 6610 ortaöğretim kurumu ilköğretim kurumları ile birleştirildi veya kapatıldı.²⁵ **İlköğretimi kademelendirmenin, yaklaşık olarak 65 bin yeni dersliğe ve bir o kadar da öğretmene gereksinim doğuracağı tahmin ediliyor.** TOKİ'nin kayıtları, en iyimser yaklaşımla, 32 derslikli bir ilköğretim okulunun kabaca 3 milyon TL'ye inşa edildiğini gösteriyor.²⁶ Bu haliyle sadece 65 bin yeni dersliğin inşa edilmesi için 20 milyar TL gerekiyor. Bu rakam MEB'in 2012 toplam bütçesinin yarısı.

Ortaöğretimin zorunlu olması da benzer bir kaynak problemine yol açabilir. 2010-2011 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde toplam 110 bin derslik bulunuyor.²⁷ Bu 110 bin derslikte çağ nüfusundaki her on gençten yedisine hizmet veriliyor. Milli Eğitim Bakanı ortaöğretimin zorunlu olması durumunda derslik sayısının 160 bine ulaşması gerektiğini belirtmiştir.²⁸ Diğer bir ifadeyle, zorunlu ortaöğretimle birlikte ortaöğretime katılacak öğrenciler için yaklaşık 50 bin yeni dersliğin inşa edilmesi gerekir. Bu hesaplar ışığında, ortaöğretimde böyle bir nicelik genişlemesinin en az 15 milyar TL'ye mal olacağını tahmin edilebilir.

Bunlara ek olarak, ilköğretimin kademelendirilmesi ve ortaöğretimin zorunlu kılınması öğretmen açığını bir misli yükseltir. Mevcut durumda Milli Eğitim Bakanı'nın 126 bin olarak açıkladığı öğretmen açığı daha da artar. Sonuç olarak, yasa teklifinin, çok kısa bir zamanda MEB'in 2012 bütçesinin tamamından daha fazla kaynak gerektirdiği ortadadır.

Son olarak, yasa teklifiyle (1) ilköğretime başlama yaşının düşürülmesi, (2) ilköğretimin ilkokul ve ortaokul olarak ayrılması, (3) ortaokulların bağımsız okullar veya ilkokullar ya da ortaöğretim kurumları ile birlikte kurulabilmesi, (4) 1 ve 5. sınıf öğretim programlarının (ve dolayısıyla tüm öğretim programlarının) yeniden oluşturulması ve (6) ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi neredeyse eşzamanlı olarak gerçekleştiriliyor. Tüm bunlara ek olarak MEB'in halihazırda yürütmekte olduğu, (7) merkezi ve yerel teşkilatların yeniden yapılandırılması, (8) FATİH projesiyle tüm okulların teknolojik altyapılarının yenilenmesi ve derslerde daha fazla teknolojik gereç kullanılmasının sağlanması, (9) tüm öğretmenlerin 4 yıl içinde hizmetiçi eğitimden geçirilmesi, (10) mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması, (11) performans yönetimi ve denetimine geçiş gibi politika ve programlar da bulunuyor. Ayrıca, değişiklik gereği (12) üniversitelerdeki öğretmen yetiştirme programlarının yeniden yapılandırılması gibi süreçler de gündeme gelebilir.

Tüm bu değişikliklerin MEB'in ve okulların üzerinde çok ciddi bir yük oluşturacağı ve mevcut ve gelecek çalışmaların etkililiğini riske atılacağı öngörülebilir. Bu değişim sürecinin dikkatle değerlendirilmesi ve daha sağlam temellere oturtulması çocuklarımız ve ülkemizin geleceği için kilit önemdedir.

Ayrıntılı bilgi: Işık Tüzün, 0212 292 50 44, isiktuzun@sabanciuniv.edu

Medya bilgi: Nesrin Balkan, 0542 432 89 98, nesrin@sabanciuniv.edu

---

²³ ERG, Eğitim İzleme Raporu 2010, 2011.

²⁴ OECD, Education at a Glance 2011.

²⁵ MEB İstatistikleri, 1996-1997.

²⁶ Örneğin, TOKİ, Kütahya'da 16 derslikli bir okulu ve 80 konutu 5,99 milyon TL bedelle inşa edebilirken, 32 derslikli bir okulu ve 234 konutu 14,23 milyon TL'ye inşa edebiliyor. Kaba hesaplamalar 16 derslikli bir okulun maliyetinin 3,7 milyon TL civarında olduğunu gösteriyor (<http://www.toki.gov.tr/>).

²⁷ MEB, MEB Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011.

²⁸ <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=9323>.